NOROC, IDEAL ȘI PESIMISM ÎN VERSURILE LUI MIHAI EMINESCU

Dr. Nicholas Andronesco

University of Bridgeport, Connecticut, USA,
Math.physics2@gmail.com

Abstract

În versurile lui Eminescu, conceptele de **noroc** și **ideal** pot fi întâlnite ca expresii de sine stătătoare ca și în corelație cu structura imaginilor poetice. Ne referim la versurile lui Eminescu pentru că în selecția citatelor am apelat nu numai la poezie dar și la versuri din piesele lui de teatru, transpunerea în versuri ale unor basme ca și traduceri din poeți din altă cultură. Comunicarea conține două liste cu versuri de Eminescu cu cele două concepte pe care le-am analizat, cu un aparat statistico-matematic, folosind frecvențele apariției lor pe anii de creație. Conceptele noroc și ideal formează o unitate cibernetică (UC). Ele se determină reciproc. Pesimismul lui Eminescu se datorează cunoștințelor de fizică ce le-a studiat în Germania la cursul profesorului Hermann von Helmholtz de la Berlin în anul 1872. Concluziile lui Eminescu sunt:

1. Omul nu este capabil să scadă sau să adauge nici-un atom în lume.
2. Teoria conservării energiei arată că nimic nu poate fi schimbat. Suma de energie a Universului este constantă. Ce se ia dintr-un loc se adaugă într-altul. Nu există câștig și nici folos.

Cele expuse dovedește pesimismul lui Eminescu pe care l-a aplicat în opera sa.

În versurile sale, Eminescu își manifestă pesimismul prin lipsa de noroc sau nevoia de noroc pentru a ajunge la un ideal. Neatingând idealul, norocul devine ne-noroc. De remarcat faptul că pe lângă influențele ce le-a primit de la filozofia germană și filozofia și religiile orientale, studiile de fizică îi aduc o poziție originală în pesimismul exprimat. Această descoperire pune capăt confruntării între literați asupra pesimismului lui Eminescu.

PARTEA I NOROC ȘI IDEAL

În poezia eminesciană **norocul** și **idealul** (o suveică a timpului) pot fi întâlnite ca expresii de sine stătătoare ca și în corelație cu structura imaginilor poetice și filosofice care pot fi deduse, presupuse prin stările sentimentale cărora le dau naștere contextele poetice, chiar metaforizarea întregii poezii.

În versurile lui Eminescu descoperim patru moduri de a exprima conceptele la care ne

referim:

1. Noroc
2. Ideal
3. Corelație (ne)noroc-ideal
4. Ideal reieșit din context

Conceptul de **ideal** reieșit din substanța poetică este întâlnit în aproape întreaga sa poezie chiar numai prin simpla intenție de a crea catarsis, de a bucura pe cel ce se împărtășește din izvoarele cunoașterii și trăirile înalte.

Concret, conceptul **ideal** este întâlnit de 16 ori și conceptul **noroc** se întâlnește de 70 de ori. Pesimismul se remarcă în multe din aceste contexte mai ales prin înțelesul de **ne-noroc**.

LISTA CU CONCEPTELE NOROC ȘI IDEAL INSERATE ÎN CONTEXTUL A DOUĂ VERSURI

1. Lida (1866)
Și-n adâncu-i zăgrăvește
Prin ruini un ideal.	Filosof de-aș fi - simțirea-mi ar fi vecinic la
aman!
În prelegeri populare idealele le apăr...
2. Ondina (1866)
A idealului iese minune,
Astfel prin notele lirei de-amor...	12. Povestea magului călător în stele
VII(1872)
Pot s'o topecs în forma de lut care s'o poarte
Și idealu - eteric în lut eu pot să-l prind.
3. Din străinătate (1866)
Să pot a binezice cu mintea-nflăcărată
Visările juniei, visări de-un ideal.	13. Iar fața ta e străvezie(1876)
Tu, chip chinuitor de dulce,
Tu, ideal în ochii mei...
4. Întunericul și poetul (1869)
Dar nu-s colori destule în lume să-nveșmânte
A munților Carpatici sublime idealuri...	14. De-atâtea ori... (1880)
Și viața toată mi-am închis
Gonind la idealuri...
5. Romancero español (1870)
Și de ce tu să te superi,
Ideal al lui Moretto...	15. Dintre sute de catarge (1880)
De-i goni fie norocul,
Fie idealurile...
6. Epigonii(1870)
Voi, pierduți în gânduri sunte, convorbeați cu
idealuri;
Noi cârpim cerul cu stele, noi mânjim marea
cu valuri...	16. Luceafărul (1883)
Ei numai doar durează-n vânt
Deșerte idealuri...
7. Venere și Madonă (1870)
Ideal pierdut în noaptea unei lumi ce nu mai
este,
Lume ce gândea în basme și vorbea în
poezii...	NOROC
8. Venere și Madonă (1870)
Ți-am dat palidele raze ce-nconjoară cu magie
Fruntea îngerului-geniu, îngerului-ideal...	1. Resignațiune (din Shiller) (1867)
Vei ține socoteală de cei nenorociți.
Aci espatriatul o patrie găsește...
9. Eco (I)(1872)
Sau cum din zilele poetic june
A idealului iese minune.	2. Resignațiune (din Shiller) (1867)
Tu ai sperat răsplata ți-a fost dar acordată -
Speranța-i bunul care norocu-ți destina.
10. În vremi demult trecute...III (1872)
Pot s-o topecs în forma de lut care s-o poarte
Și idealu-eteric în lut eu pot să-l prind, ..	3. Amorul unei marmure(1868)
Și te iubesc, copilă, cum repede a junie
Iubește-n ochi de flacări al zilelor noroc...
11. Cugetările sărmanului Dionis(1872)	4. Cine ești(1868)
N-am izbutit de mine destul a-mi bate joc
De mai apari în visu-mi... o rază de noroc?

5. Viața mea fu ziuă(1869)
Pe cerul vieții mele; iar geniul-noroc
Mă lasă-n lume singur, dispare în abis.
6. Viața mea fu ziuă(1869)
Norocul și-a stins steaua... De m-ai iubi
măcar –
O, înger de amar!
7. Venere și Madonă (1870)
Și-am făcut din tine-un înger, blând ca ziua de
magie,
Când în viața pustiită râde-o rază de noroc.
8. Dați-mi arpă de aramă(1870)
Dar cu inimă regală
Și cu flamuri de noroc.
9. Romancero español (1870)
Cu Madona lui Moretto,
Atunci ești nenorocită.
10. Doi aștri(1872)
Înger cu lumine
De-un adânc noroc.
11. Împărat și proletar(1874)
Chiar clopotul n-a plânge cu limba lui de spijă
Pentru acel de care norocul avu grijă...
12. În căutarea Sheherezadei I (1874)
Nu crede însă că în doruri vane
Caut norocul spre-a te-afla pe tine,
13. În căutarea Sheherezadei I (1874)
Noroc lumesc zâmbiri aeriane!
14. Rugăciunea unui dac(1875)
Astfel numai, Părinte, eu pot să-ți mulțumesc
Că tu mi-ai dat în lume norocul să trăiesc.
15. Călin Nebunul IV (1875)
Dară pe cea mijlocie, mi-o căzut dragă de foc
Și nici ea nu zice baiu, bat-o hâtrul de noroc.
16. Fata-n grădina de aur I (1875)
Auzi feciorul de-mpărat Florin,
Norocul lui cu-al ei îi pare geamă...
17. Fata-n grădina de aur II(1875)
Îți dau o pasăre cu tine zboară
Cu calul tău, unde norocu-ți crește.
18. Fata-n grădina de aur IV (1875)
Din cărți o soață-a ei îi sta să-i spună
C-al ei noroc purtatu-i de un fante.
19. Fata-n grădina de aur IV (1875)
Ah, aş muri de-atât noroc și bine,
Căci te-am văzut cum nu te-a văzut nime.
20. Icoană și privaz(1876)
Dar unde este dânsul cu geniu-i de foc
Și eu, fire hibridă copil fără- de noroc!
21. Icoană și privaz(1876)
Fără- de noroc? De ce dar? Au nu sunt fericit
Că-n calea mea o umbră frumoasă s-au ivit?
22. Gândind la tine(1876)
Ce mi-a fost dat să-l strâng o clipă-n brață?
Tu, blond noroc al unui vis desert...
23. Gândind la tine(1876)
Tu, visul blond unui noroc ce nu e,
De-i mai veni, să știi că nu te iert.
24. Cu-amândouă mâinile (1876)
Un noroc asemenea
Blând și dureros!
25. Cu-amândouă mâinile (1876)
Un noroc asemenea
Blând și dureros!
26. Călin IV (1876)
O, rămâi, rămâi la mine, tu, cu viers duios de foc,
Zburător cu plete negre, umbră fără de noroc.
27. Călin VIII (1876)
Îi foșnea uscat pe frunze poala lungă-a albei
rochii,
Fața-i roșie ca mărul, de noroc i-s umezi ochii;
28. O stradă prea îngustă (1876)
Și ai venit chiar tu!
Am așteptat norocul.

29. O stradă prea îngustă(1876)
Norocu-acesta nu.
Cum dete preste mine?
30. Cântec vechi (1876)
Suspinând și amețit
Mă simt mai nenorocit
31. Mureșanu I (1876)
Nu-ntreb de ce în lume nu ni e dat de soarte
Noroc fără- de durere, viață fără- de moarte –
32. Mureșanu I (1876)
O, eu nu cer norocul, dar cer să mă înveți
Ca viața-mi preț să aibă și moartea-mi s-aibă preț.
33. Mureșanu V (1876)
Din insulele sfinte străbat cântări ferice,
Noroc și desperare le văd unite-aice
34. Mureșanu V (1876)
Aicea nu ți-e locul, norocul eu nu-l caut,
A lumii glasuri multe și glasul tău eu n-aud...
35. Să țin încă o dată... (1876)
Ș-apoi să plec în lume,
Copil fără- de noroc.
36. Departe sunt de tine...(1878)
Departe sunt de tine și singur lângă foc,
Petrec în minte viața-mi lipsită de noroc.
37. Departe sunt de tine...(1878)
O! glasul amintirii rămâie pururi mut,
Să uit pe veci norocul ce-o clipă l-am avut...
38. Povestea codrului(1878)
Și să fim di n nou copii,
Ca norocul și iubirea.
39. Foaia veștedă (1879)
Voi păstra întreg amarul
Și norocul ăstor foi...
40. Minte și inimă I(1879)
Nu-i jignire în iubire,
Ci noroc și mângâiere
41. Minte și inimă IV(1879)
Căci acestea nu-s nimică contra gingașei
iubire.
Voi, în crudă tinereță, amândoi nenorociți...
42. Te duci... (1879)
S-a dus pe veci norocul meu -
Redă-mi comoara une i clipe.
43. Urât și sărăcie (1879)
Când pentru o privire dai viață, dai noroc,
Când lumea ți-este neagră de nu ești la un loc.
44. Urât și sărăcie (1879)
Cu ea... Unde-i norocul ce l-a promis ea ție?
Ce va rămâne vouă? Urât și sărăcie!
45. Atât de fragedă(1879)
S-atârnă sufletu-mi de ochii
Cei plini de lacrimi și noroc.
46. O, stingă-se a vieții... (1879)
Noroc fără durere, viață fără moarte.
Am pus demult deoparte acele roase cărți
47. O, stingă-se a vieții... (1879)
O, eu nu cer norocul, dar cer să mă învăț
Ca viața-mi preț să aibă și moartea s-aibă preț.
48. Despărțire(1879)
La ce simțirea crudă a stinsului noroc
Să nu se sting-asemeni, ci-n veci să stea pe loc?
49. Despărțire(1879)
Când voi să-mi piară urma în mintea tuturor,
Când voi să uiți norocul visat de amândoi.
50. Sarmis(1879)
Și plini îți erau ochii de lacrimi și de foc,
Pe-al genei tale tremur purtând atât noroc...
51. Stelele-n cer(1879)
Orice noroc
Și-ntinde-aripile...
52. Strigături (1879)
Oricât fii nenorocită
Tot cu dragostea te iei.
53. Ta twam asi(1879)
Oamenii salută-n cale pământearca zeitare.
Tu te-nchini. Te simți născută spre norocul
tuturora.
54. Dintre sute de catarge (1880)
De-i goni fie norocul,
Fie idealurile...

55. Mănușa (1881)
Ce-i promite că norocu-i e aproape. –
Dar mănușa el în față i-o aruncă...
56. Scrisoarea I(1881)
De a vieții lor enigmă îi vedem pe toți munciți,
Fără-și să spunem care ar fi mai nenorociți...
57. S crisoarea IV (1881)
Pe când mâna ta cea albă părul galben îl
netează.
Vino! Joacă-te cu mine... cu norocul meu...
mi-aruncă
58. Gemenii II-III (1881)
Și cum pieriră toate pe rând precum venire
Și cum cătând norocul mormântul și-l găsiră.
59. Gemenii II-III (1881)
În lumea de mizerii și lacrimi nu e loc
Pentru atâta milă și pentru-atât noroc...
60. Ce te legeni?... (1882)
Ducând gândurile mele
Și norocul meu cu ele
61. Ochiul tău iubit(1882)
Și te va găsi
Cu noroc.
62. Și oare tot n-ați înțeles... (1882)
Dorința să-l alunge
Dup-un noroc atât de sfânt.
63. Iar când voi fi pământ (1883)
Mormânt făr' de noroc
Și fără prieteni.
64. Luceafărul (1883)
Ei, Cătălin, acu-i acu
Ca să-ți încerci norocul.
65. Luceafărul (1883)
Ei doar au stele cu noroc
Și prigoniri de soarte...
66. Luceafărul (1883)
Pătrunde-n codru și în gând,
Norocu-mi luminează!
67. Luceafărul (1883)
Trăind în cercul vostru strâmt
Norocul vă petrece...
68. S-a dus amorul...(1883)
Pentr-un atât de sfânt noroc
Străbătător durerii!
69. O stea în reci nămărginiri (1883)
O umbră-a stinsului noroc
Rămâne-n univers.
70. Ștefan cel Mare (schite de imn) (1883)
Și lumea privească un semn de noroc
Pe orișice culme înaltă.

PARTEA II ANALIZĂ STATISTICĂ

Apariția conceptelor **noroc** și **ideal** este dată cu anul când creația poetică a fost definitivată sau când a fost prima dată publicată. Următoarele tabele descriu frecvențele celor două concept.

Tabel 1. Frecvența conceptelor NOROC și IDEAL în versurile lui Eminescu

Anii	1866	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	Total
Vârsta	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	
Noroc	0	2	2	2	3	0	1	0	3	6	16	0	3	15	1	5	3	8	70
Ideal	3	0	0	1	4	0	4	0	0	0	1	0	0	0	2	0	0	1	16

Tabel 2. Frecvențele cumulate pe două perioade a conceptelor NOROC și IDEAL în versurile lui Eminescu.

Anii	1866 – 1874 Perioada 1	1875- 1883 Perioada 2	Total
Vârsta poetului	16 - 24	25 - 33	
Noroc	13	57	70
Ideal	12	4	16

Perioadele sunt determinate de la începutul creației poetice până la terminarea studiilor universitare la Berlin și după această perioadă când pesimismul lui devine nota fundamentală. Doar un singur an mai reușește palid să încerce tăria idealului în 1880 când noroc apare o dată și ideal de două ori. Anul 1870 este un an nodal. Cele două concepte apar de șapte ori: trei noroc și patru ideal.

După anul 1883 apar creații până 1887 dar ele nu mai conțin nici noroc nici ideal. Era deja îmbolnăvit.

Conform cu anii ce însoțesc creațiile în versuri, frecvențele de apariție a celor două concepte nu sunt egale. Este de înțeles că la unele poezii Eminescu a lucrat mai mulți ani. Am ales anul în care poezia a fost terminată și/sau prima dată publicată. Ca resurse de identificarea operei poetice și datarea ei am folosit *Opere. Vol I Poezii³ de Eminescu*, coordonatorul ediției acad. Mihai Cimpoi, EMINESCU, M. (1981). Fragmentarium.⁴ Ediție după manuscrise, cu variante, note, addenda și indici de Magdalena D. Vatamaniuc ca și website-uri <https://poetii-nostri.ro/mihai-eminescu-autor-15/>⁵ și http://www.poezie.ro/index.php/poetry/173612/O_stea_in_reci_nemarginiri

Din Tabelul 1 putem calcula un indice de semnificație ca raport între incidența conceptului **noroc** și a conceptului **ideal**.

$R_1 = N_n / N_i = 70/16 = 4.38 = 438\%$ Este evident că Eminescu a fost preocupat de noroc.

În Tabelul 2 am împărțit perioada de creație în două părți egale cumulând frecvențele celor

două concepte.

$$R_2 = N_{n1} / N_{i1} = 13/12 = 1.08$$

$$R_3 = N_{n2} / N_{i2} = 57/4 = 14.25$$

Rezultă cu claritate că în prima jumătate de interval, 1866 – 1874, Eminescu a fost preocupat aproape în mod egal de cele două concepte. Pentru ideal sunt 12 apariții și pentru noroc 13 apariții. Perioada a doua, 1875 – 1883, aparține copleșitor norocului cu 57 de apariții în timp ce idealul abia apare de 4 ori. Este evident că norocul devine obsesiv. Este în mod esențial ceea ce i-a lipsit și ceea ce l-a legat definitiv de **pesimism**. **Remarcăm** cu toată convingerea că a doua perioadă care începe cu anul 1875 urmează imediat după experiențele lui de filosofie, de științe și mai ales de fizică de la Universitatea Humboldt din Berlin.

Spre sfârșitul perioadei de creație poetul apropie **norocul** de **ideal** la nivel de finalitate a acțiunii. Amândouă sunt gonite, se duc sau pleacă. Eminescu ne transmite din nou melancolie și pesimism.

Dintre sute de catarge (1880)

De-i goni fie norocul
Fie idealurile
Te urmează în tot locul
Vânturile, valurile.

(Fie) norocul și (fie) idealurile se găsesc la egalitate a plecării, dispariției. Dacă aceste versuri scrise în 1880 definesc un pesimism al marii plecări din viață prevestind sfârșituri, versurile următoare scrise în 1882 declară apropierea propriului lui sfârșit. Pesimism. Pesimism. Pesimism.

Ce te legeni? (1882)

Ducînd gîndurile mele
Și norocul meu cu ele.

**Ducînd idealurile mele
Și norocul meu cu ele.**

Echivalând **gîndurile** cu **idealurile**, **constatăm ducerea idealurilor și a norocului.**

De remarcat că în întreaga lui creație în versuri norocul este folosit la singular și plural. Ca notă specială subliniez folosirea de către Eminescu a cuvintelor compuse ne-**noroc**-it, ne-**noroc**-ită și ne-**noroc**-iți pentru a sublinia lipsa de noroc a ființelor umane.

În creația eminesciană, conceptele **NOROC ȘI IDEAL** formează o unitate cibernetică UC⁶. Ele se determină reciproc.

Tema tratată în acest studiu are multe valențe de analizat. Trebuie să fie în atenția cercetătorilor științifici să dezvolte noi studii și aplicații.

PARTEA FIZICĂ, POEZIE ȘI PESIMISM CONSERVARE DE ENESRGIE = PESIMISM

În creația sa literară și științifică, Eminescu are o poziție originală: pesimismul lui are strînsă legătură cu învățăturilor din fizică ce le-a însușit la Berlin în perioada cât a fost student în anii 1873-74 la Universitatea Humboldt.

La Berlin l-a avut ca profesor universitar pe Hermann von Helmholtz (1821 – 1894) care este numit la catedra de fizică a Universității Humboldt în anul 1871 la vârsta de 50 de ani. Fiind absolvent de facultate de medicină, înainte predase cursuri de anatomie, fiziologie și psihologie la Academia de Arte Frumoase din Berlin și la universitățile din Königsberg, Bonn și Heidelberg. **Disertatia lui de doctorat are titlul *De fabrica systematis nervosi evertrebratorum* (1842).** Iată cum îl caracterizează Enciclopedia Britanica:

Hermann von Helmholtz - German scientist and philosopher who made fundamental contributions to physiology, optics, electrodynamics, mathematics, and meteorology. He is best known for his statement of the law of the conservation of energy. He brought to his laboratory research the ability to analyze the philosophical assumptions on which much of 19th-century science was based, and he did so with clarity and precision [10].

Hermann von Helmholtz – Filosof și om de știință german care a adus contribuții fundamentale la fiziologie, optică, electro-dinamică, matematică și meteorology. El este cel mai cunoscut pentru definirea legii conservării energiei, El a adus în laboratorul său de cercetare capacitatea de a analiza ipotezele filosofice pe care știința secolului 19 este bazată și a făcut-o cu claritate și precizie.[10] [trad. Andronesco]

Traietoria universitară și de cercetări științifice a profesorului universitar Hermann von Helmholtz din Germania se aseamănă cu a lui Galileo Galilei (1564 – 1642) din Italia care a absolvit facultatea de medicină, dar a continuat cu predarea fizicii și descoperirea de principii fundamentale în fizică. Eminescu scrie despre Galileo Galilei și Isaac Newton în manuscrisele sale. De remarcat multitudinea subiectelor pe care le profesa Herr Helmholtz care devine pentru Eminescu un adevărat model după cum se poate constata mai ales din multele note și comentarii științifice și filosofice din Fragmentarium. Helmholtz publică cercetări științifice inspirate de medicină ca și de fizică. Este cunoscut ca promotor al conservării energiei, electrodinamicii și termodinamicii. Aceste domenii în fizică sunt cele ce-l preocupă în mod deosebit și pe Mihai Eminescu.

După ce l-a avut student pe Eminescu, savantul Helmholtz a avut studenți străluciți nu numai la cursuri normale de fizică, ci și la doctorate în fizică. Aceștia au adus contribuții fundamentale la cunoașterea și dezvoltarea fizicii. În 1877 Albert A. Michelson termină doctoratul îndrumat de Hermann von Helmholtz. Prin experimentele sale, el determină cu precizie viteza luminii în vid și în aer. Prin celebrul experiment Michelson-Morley, Michelson demonstrează inexistența

eterului luminous ceea ce duce la fundamentarea bazelor experimentale în teoria relativității. Un alt celebru student la doctorat în fizică ce l-a avut pe von Helmholtz îndrumător este Heinrich Hertz descoperitorul undelor electromagnetice. Max Planck, autorul teoriei cuantice are același mentor la doctorat, pe Herr von Helmholtz. Elemente de cunoașterea fizicii ce urmau să ducă la marile descoperiri în fizică existau la savantul Hermann von Helmholtz încă de la începutul predării fizicii la universitate. Iată că Eminescu a avut ce învăța de la profesorul lui universitar de fizică.

În manuscrisul 2275 B Eminescu scrie:
 [33] *Dar fiindcă nici o putere nu se risipește ci răsare sub altă formă — fiindcă cu cât apăsarea crește, crește mînia și energia închisă a dușmanului nostru, cu cât victoria noastră a fost mai mare, cu atît numărul dușmanilor noștri au crescut, conform legii corelațiunii creșterii, de aceea echilibrul se va restabili odinioară** — *victoria noastră nu poate fi o victorie eternă — și tot ce am aspirat în fundul sufletului nostru cu înălțime și cu foc se reduce la zero dinamic — la o nouă stare de echilibru. De aci orice știință adevărată duce pe o parte la nepăsare, pe de alta la pesimism*⁹¹. *Toate sunt cum sunt — noi nu*⁹² *le putem schimba. Precum nu putem scade sau adăuga în lume un atom, ci le*⁹³ *putem numai aglomera în alt chip, precum nu putem scade sau adăuga din suma de energie a universului un milimetru măcar de*⁹⁴ *mișcare, o secundă de repejune, astfel tot ce facem*⁹⁵ *e sau pentru a distruge un dezechilibru sau pentru a-l crea. Ceea ce luăm dintr-o parte punem într-alta — fără câștig, fără folos* (p. 289) [4]

^{89, 90} Sublinierea cu două linii.

⁹¹ *pesimismul* reprezintă, în accepțiunea de aici, expresia conștiinței unor intelectuali, ca urmare a descoperirilor științifice din secolul trecut care arătau cât de puține lucruri se știau despre fenomenele naturii și ce limitate apăreau posibilitățile de cunoaștere ale omenerii în raport cu imensitatea tainelor Universului.

⁹² Scris deasupra.

⁹³ *ci le*, lecțiune aproximativă din cauza întinderii cernelii.

84 Urmează: *mișcare* (șters).

85 Urmează un cuvînt șters.

Nota 91 nu exprimă per se înțelesul dat de Eminescu pesimismului.

Subliniez în mod deosebit această notă a lui Eminescu: *Victoria noastră nu poate fi o victorie eternă — și tot ce am aspirat în fundul sufletului nostru cu înălțime și cu foc se reduce la zero dinamic — la o nouă stare de echilibru. De aci orice știință adevărată duce pe o parte la nepăsare, pe de alta la pesimism*

Așadar:

1. Omul nu-i capabil a crea sau a distruge nici măcar un atom în univers

2. Teoria conservării materiei și energiei îi dovedește lui Eminescu că nimic nu poate fi schimbat. Energia și materia se conservă. Dacă o cantitate din energie se diminuează într-un sistem material, acea cantitate se regăsește în alt sistem material cu care interacționează.

Eminescu-i pesimist. La Eminescu lipsa de noroc definește pesimismul lui intrinsec ce-l face și mai nefericit. Covingerea lui științifică referitoare la “nu poți crea sau distruge nici-un atom măcar în univers” aplicată la creația poetică este o teză originală și universală a marelui Eminescu.

Atenție! Norocul este întâmplarea în desfășurare, procesul de a ajunge la ideal fără efort, ca o revelație. Norocul per se nu este un ideal. Aici putem lega acest proces de conceptul AHA din înțelesul științific al conexiunii la un moment dat al cunoștințelor. Este vorba de momentul ACUM al conexiunii când piese separate de cunoaștere se leagă sinergic într-un înțeles ce te face să exprimi Aha! Sau cum Arhimede ar fi exclamat la descoperirea principiului ce-i poarta numele – Evrica. Cele expuse dovedesc foarte clar pesimismul științific și poetic al lui Eminescu. Aceasta este o teorie originală, cu largi implicații în orice creație materială și spirituală, ce îi aparține în totalitate.

Quot erat demonstrandum

Pentru a întări și mai mult poziția de cunoașterea profundă a fizicii de Mihai Eminescu adaug acestei comunicări încă două citate din scrierile lui referitoare la conservarea momentului cinetic și a energiei. Vorbesc și de conservarea momentului cinetic

cunoscut de Eminescu pentru a sublinia conceptul de conservare în fizică la o scară extinsă. Cantitatea de mișcare (momentul cinetic) se definește ca produsul dintre masa corpului și viteza lui:

$$p = mv \text{ (Eminescu și manual) [7]}$$

Într-un sistem fizic izolat, momentul cinetic total se conservă ca vector. Această introducere se referă la textul următor, unde Eminescu folosește pentru viteză cuvântul *repejune*.

2267: *La începutul sutei⁷⁷⁸ trecute s-a aprins asupra acestui punct o ceartă vie⁷⁷⁹ între cele mai luminate spirite. Unii, cartesianii, în partea cărora s-a pus vestitul Voltaire⁷⁸⁰ cu un anume tractat admiteau că: măsura mișcării este simplu productul de masă și repejune. Contrarii, numiți leibniziani, pentru că părerea lor de Leibniz fusese mai întâi exprimată, admiteau că măsura mișcării este productul din masă și din pătratul repejunii. După această din urmă părere e într-un corp o cantitate împătrită de mișcare dacă se mișcă c-o repejune îndoită. În partea acestei păreri găsim pe cei doi mari matematici Bernoulli⁷⁸¹. Leibnizianii numeau acest product de masă multiplicat cu⁷⁸² pătratul repejunii putere vie. Vom întrebuința această espresie și de aici înainte, dar vom zice cantitate de mișcare și mărime a mișcării”. [...] Adesea cearta dintre cartesiani și leibniziani a fost declarată ceartă de cuvinte. Dar cu toată autoritatea lui D’Alembert⁷⁸⁴ nu este așa. (p. 437)[4].*

⁷⁷⁸ Scris deasupra; inițial: *secolului* (șters).

⁷⁷⁹ Scris deasupra; inițial: *vehementă* (șters).

⁷⁸⁰ Voltaire (François-Marie Arouet) (1694 – 1778), scriitor și gânditor francez. [...].

⁷⁸¹ Bernoulli, familie de matematicieni elvețieni. [...]

⁷⁸² *multiplicat cu*, scris deasupra.

⁷⁸³ Textul: *„Vom întrebuința... mărimea mișcării”*, marcat pe margine cu creion roșu.

⁷⁸⁴ Jean le Rond D’Alembert (1717 – 1783), filosof și matematician francez. [...].

Eminescu ia o poziție fermă referitoare la această dispută.[4] Nu este de acord cu d’Alembert și are dreptate.

E greu de crezut că oameni ca Leibniz,

Voltaire, Benoulli să discute zeci de ani fără a băga de seamă, că nu e vorba decât de un malentendu. Dar nu este lesne de-a lămuri lucrul împrejurul căruia se-nvîrtea cearta. Mișcarea nu poate să dispară fără de urmă în lume, fără (p. 437) a lăsa un efect⁷⁸⁵. Dacă dar prin mijlocirea unei puteri oarecare mișcarea se transmite întreagă sau în parte de la o masă supra celeilalte fără ca să se împlinse altă schimbare sau alt efect, atunci pare apriori sigur că după transmisiune cantitatea de mișcare va fi întocmai atât de mare, precum fusese și mai înainte. Conform acestora trebuie aleasă măsurătoarea mișcării și conform acestui principiu credeau amândouă partidele, Cartesius și Leibniz, că și-au ales măsurătorile lor ale mișcării. Desigur că nu e o ceartă de cuvinte, când Cartesius zice că productul din masă și repejune se conservă la transmiterea mișcării⁷⁸⁶ și când Leibniz zice că produsul din masă și pătratul repejunii se conservă la transmitere, dacă nu se exercită vreo altă influență, un adous ce nu trebuie a se uita⁷⁸⁷. E o ceartă obiectivă și Leibniz are cuvânt, adică măsurătorul mișcării sau a puterii vii este jumătate productul din masă multiplicat cu pătratul repejunii⁷⁸⁸. O piatră așadar când zboară îndoit atât de repede, nu are o cantitate de mișcare îndoită, ci împătrită⁷⁸⁹. Această măsură a mișcării e însă totodată măsura cauzei prin care a fost produsă mișcarea⁷⁹⁰ (p. 438)[4].

⁷⁸⁵ Sublinierea cu creion roșu.

⁷⁸⁶⁻⁷⁸⁹ Sublinierea cu creion roșu; la ⁷⁹⁰ cauzei subliniat mai accentuat.

Folosirea Leibniz și Leibniz aparțin textului original

Corectă este expresia din fizică a energiei cinetice ce o exprimă Eminescu:

$$E_C = \frac{1}{2} mv^2$$

Iată că marele poet național vorbește în formule concrete și corecte de fizică. Chiar mai mult, ne dă explicații cum trebuie înțeleasă formula: adică măsurătorul mișcării sau a puterii vii este *jumătate productul din masă multiplicat cu pătratul repejunii*. O piatră așadar când zboară îndoit atât de repede, nu are o cantitate de mișcare îndoită, ci *împătrită*. În versurile sale Eminescu își manifestă pesimismul prin lipsa de noroc și

nevoia de noroc pentru a ajunge la un ideal. Aceste studii îi aduc o poziție originală în pesimismul afirmat.

Conservarea energiei + Creație poetică = Pesimism științific Eminescu

Această teorie originală a lui Eminescu explică pesimismul multor poeți.

Această legătură între conservarea energiei din fizică aplicată la creația poetică și pesimismul lui științific o numesc:

LEGEA UNIVERSALĂ EMINESCU

Concluzii și recomandări

De remarcat faptul că pe lângă influențele ce le-a primit Mihai Eminescu de la filozofia germană și filosofia și religiile orientale, studiile de fizică îi aduc o poziție originală asupra pesimismului. Această descoperire pune capăt confruntării între literați asupra pesimismului lui Eminescu.

Legea univerală Eminescu unește pentru prima oară în mod evident cele două metodologii ale cunoașterii umane: cea de modelare specifică științelor (Fizicii) și cea metaforică specifică artelor (Poeziei). Ambele metodologii au la bază comparația care este metoda generală a cunoașterii umane.

Pentru studiile viitoare recomand:

1. Un studiu atent asupra celor două vârfuri statistice ale frecvenței pentru NOROC corespunzătoare anilor 1876 (16 apariții) și 1879 (15 apariții). Încercați să le corelați cu evenimente din viața poetului.

2. Cum de apar de două ori ideal și o dată noroc în anul 1880 ca și de patru ori ideal și trei ori noroc în anul 1870. Sunt singurele situații când frecvența corespunzătoare idealului depășește pe cea a norocului.

3. Evident că această comunicare sugerează mult mai multe teme de studiat și aprofundat. Succes!

NOTE ȘI REFERINȚE

Ideal – S. Adj. care atinge perfecțiunea; perfect; desăvârșit. 2. Adj. Care ține de domeniul ideilor, privitor la gândire; care există numai în mintea și închipuirea omului; spiritual; material. 3. S.n. Scopul suprem spre care se îndreaptă în mod conștient și metodic omul; năzuințele și activitatea creatoare umană în toate domeniile ei, gândul cel mai înalt și greu de ajuns al perfecțiunii într-o direcție.

Noroc 1. S.n. soartă, reușită, destin (favorabil) 2. Întâmplare neașteptată sau concurs de împrejurări favorabile care asigură reușita unei acțiuni; împlinirea unei dorințe; baftă, etc. 3. Stare sufletească sau situație în care omul se simte fericit; fericire, bine. Numărul din dreapta și deasupra textului cu litere roșii scris de Eminescu descrie numărul manuscrisului.

EMINESCU, M. (2001). Opere. Vol I Poezii. Coordonatorul ediției acad. Mihai Cimpoi, Editura Gunivas SRL, Chișinău, MD

EMINESCU, M. (1981). Fragmentarium. Ediție după manuscrise, cu variante, note, addenda și indici de Magdalena D. Vatamaniuc. Editura Științifică și Enciclopedică, București, România.

<https://poetii-nostri.ro/mihai-eminescu-autor-15/> ANDRONESCO, N. (2017). Discurs asupra metodei. Introducere în analiza cibernetico-literară. Literatura și Arta nr.18/2017, Chișinău, MD.

ANDRONESCO, N. (2018). FIZIOGRAFIA EMINESCU- GENESIS. Lumina Publishing House, Stamford, Connecticut, USA – In curs de apariție.

http://www.poezie.ro/index.php/poetry/173612/O_stea_in_reci_nemarginiri

<https://www.britannica.com/biography/Hermann-von-Helmholtz>

CONNECTICUT, USA